

Innspill Fensfeltet mineralpark - et høringsvar

Min kone og jeg bor på et lite småbruk i Helgen. Her driver vi birøkt og dyrker frukt, bær og grønnsaker. Småbruket har flott beliggenhet i skogkanten vest for RV36, og vi er derfor også en av de nærmeste naboene til Bærvanna.

Det planlagte gruveponiet med tilhørende industrianlegg for Fensfeltet blir STORT. Vesentlig større enn Herøya - som jeg kjenner godt og pendler til i mitt daglige virke. Naturinngrepene og omfanget av massetransport og deponi blir så omfattende at det er overordnet viktig å finne de beste løsningene mht. samfunnsøkonomi, logistikk og miljø. Min høringsuttalelse nedenfor fokuserer på prosessen som er kjørt så langt i denne saken.

Overordnet prosess - mangel på regional tenkning

Gruvedeponiet og tilhørende industrianlegg for Fensfeltet omtales ganske konsekvent av offentlig myndighet som "grønn mineralpark". Dette skjærer i ørene til menigmann, som vet at vi her snakker om grå og skitten tungindustri. Det som "forsvarer" den offisielle betegnelsen er at det bak ligger helhetlig tenkning om en bærekraftig sirkulær mineralnæring. Men hvor langt strekker egentlig den helhetlige og bærekraftige tenkningen seg?

Denne saken har både nasjonal og internasjonal interesse og er strategisk viktig både for sivil og militær industri i dagens geopolitiske virkelighet. Lille Nome kommune har, som vertskap for mineralforekomsten, fått en stor sak i fanget. Og kommunen har, etter mitt skjønn, gjort en respektabel og god jobb med å følge den opp innenfor de rammene den er gitt. Men er rammene fornuftige? Nei! Kommunens mandat er å utrede alternative lokaliseringer innenfor kommunens administrative grenser, eller det såkalte null-alternativet. Gitt det enorme omfanget, de alvorlige konsekvensene og det lange tidsaspektet for denne virksomheten, er det helt meningsløst å ende opp med en samfunnsøkonomisk og miljømessig dårlig løsning, bare fordi prosessen er begrenset av lokale administrative grenser. Jeg mener prosessen bærer skrikende preg av mangel på regional og overordnet tenkning. En plassering av industrianlegget i Skien, øst for Norsjø, må utredes! Siden dette er klart utenfor Nome kommune sitt mandat, mener jeg saken må løftes til et høyere administrativt nivå.

Med en lokalisering øst for Norsjø kan tunnelene fra gruva, som starter på ca. 600 meters dybde, trekkes under Norsjø, som er bare ca. 170 meter dyp. De kan ledes videre til et industrianlegg som ligger et eller annet sted nordvest for Skien, mellom Ytre Valebø og Googles nye anlegg på Gromstul. Kriteriet om at industrianlegget må ligge 4-6 km fra gruva er basert på at stigningsgraden i utførselstunnelen maks kan være 14%. Dette begrenser minsteavstanden, men det er fullt mulig å legge industrianlegget noe lenger vekk enn 6 km. Med en lengre utførselstunnel kan knuseanleggene legges dypere enn 600 meter, noe som kan muliggjøre enklere utnyttelse av de mineralforekomstene som ligger dypt. Nordvest for Skien er det mulig å finne store arealer med god avstand til bebyggelse og landbruk, og Bratsbergbanen passerer i nabolaget. Nærhet til allerede eksisterende jernbane løser et potensielt kjempestort transport- og miljøproblem (ref: Grunnlagsdokument Bærekraftig transport, Fensfeltet mineralpark fase 1). Her kan industrianlegget også plasseres i terreng som ikke har avrenning til Norsjø, noe som eliminerer faren for forurensning av Skiens drikkevannskilde eller det vernede Herrevassdraget. Området har også god infrastruktur for tilgang til elkraft, da Rød transformatorstasjon ligger like ved.

Min primære tilbakemelding er at det er uansvarlig, i et bærekraftsperspektiv, å unnlate og utrede den løsningen som potensielt er klart best samfunnsøkonomisk og miljømessig sett. Bare fordi kommunens mandat ikke kan se utover egne lokale administrative grenser. Denne tilbakemeldingen er først og fremst rettet til overordnet myndighet (stat og evt. fylke), i den grad de mottar og leser disse høringsvarene.

Lokal prosess - er kommunestyret tro mot eget vedtak?

Jeg har også en tilbakemelding på den lokale prosessen, gitt at kommunen beholder styringsretten i denne saken og får avgjøre endelig plassering av gruvedeponi og industrianlegg. Kommunens representanter har til det kjedsommelige gjentatt kommunestyrets bestilling i denne saken: å finne en lokalisering som gir MINST MULIG NEGATIVE KONSEKVENSER og MEST MULIG POSITIVE RINGVIRKNINGER.

Det er kjørt en omfattende konsekvensutredning som har konkludert med at alle fire lokaliseringalternativ internt i Nome er dårlige, men med en klar vurdering av at Bærvanna er det som gir størst negative konsekvenser mht. skader på naturmangfold. Bærvanna er topografisk litt vanskelig tilgjengelig - som også er grunnen til at det over årene har vært begrenset hogst der - med dertil økt forekomst av gammelskog og rødlistede arter.

Potensialet for økt bosetting og positive ringvirkninger er klart størst om industrianlegget legges dypt inne i kommunen, ikke i ytterkanten på grensa til Skien, slik Helgen er plassert. Jeg har selv pendlet i 27 år til Herøya i Porsgrunn, en kjøretur på ca. en halvtime hver vei. Turen ned til flere av de store boligområdene rundt Åfoss, Varpet/Vindalsåsen og Gulset i Skien tar ikke stort mer enn 20-25 minutter. Om industrianlegget plasseres i Helgen vil vi få omfattende pendling inn fra Grenland. Vi vil også få nedadgående lokal bosetting i bygda vår. For hvem vil bo i ei industrialisert bygd preget av støy og støv fra skitten tungindustri. Kommunedirektøren har selv uttalt at de innbyggerne som arbeidspendler ut av kommunen er viktige for kommunens økonomi. Helgen har i dag høy bokvalitet og mange fastboende som pendler ut og henter sin daglige inntekt i nabokommuner. Min kone og jeg er to av dem. Slik arbeidspendling bidrar godt til å heve skattegrunnlaget i Nome. Bare vår lille husstand har betalt over 3,5 millioner over skatteseddelen siste 5 år. Det er dårlig butikk for Nome om mange av oss som bor i den delen av kommunen som ligger nærmest Grenland, finner at det ikke lenger er greit å bo her.

Konklusjonen på kommunestyrets bestilling burde være gitt. Dersom kommunestyret er tro mot sitt eget vedtak må det velge alternativet Nukedal/Vindsås. Det er det lokale alternativet som gir minst mulig negative konsekvenser og mest mulig positive ringvirkninger. REN presser på for at kommunen skal vedta Bærvanna, alternativet som for dem vil gi mest profitt. Nå må kommunestyret holde ryggen rak og primært tenke på kommunens beste, og ikke bøye av for REN sitt press på oppløpssiden. Det industrielle potensialet i denne saken er så stort at REN - eller dem de etterhvert selger prosjektet til - vil finne det økonomisk interessant uavhengig av hvor i kommunen det lokaliseres. Alternativt kan kommunestyret erkjenne at ingen av de lokale løsningene er gode, og derfor gå for null-alternativet. Ballen vil da spilles videre til overordnet myndighet, som kan sørge for en utbygging som samfunnsøkonomisk og miljømessig er bedre enn det Nome kommune kan realisere innenfor egne grenser.

En siste betraktning til slutt:

RENs Tor Espen Simonsen, som selv har vokst opp i Helgen, har uttalt at det er helt uaktuelt å legge industrianlegget i området mellom Helgjalane og RV36, fordi det vil ødelegge bygda. Det er her vi finner bygdas mest brukte nærområder for tur og skiløyper, sommer som vinter. Kommunens konsekvensutredning har da også fokusert på arealene rundt selve Bærvanna, hvor deponi og deler av industrianlegget kan plasseres "bak Helgjalane". Men så leser vi i kommunens dokument 'Valg av alternativ for Fensfeltet grønn mineralpark - høring' at "Områder merket med gul sirkel vil være en naturlig utvidelse av mineralparken eller inngå i parken". Og hva er det som er merket med gul sirkel? Jo, det er nettopp store deler av området mellom Helgjalane og RV36. Kommunen forespeiler oss altså på sikt en ødeleggelse av bygda som en naturlig utvikling. Det reagerer vi som bor her meget sterkt på!

Mvh,
John Teigen
Skienvegen 490
3830 Ulefoss